

L'espectre
d'Aleksandr Wolf

D'entre tots els meus records, de la infinitat de sensacions de la meva vida, cap m'era més amarg que el record de l'únic assassinat que havia comès. Des del moment en què va succeir, no havia passat cap dia sense que me'n penedís. I no perquè em fes por un càstig, perquè allò va passar en unes circumstàncies excepcionals i no hi havia cap dubte que no hauria estat possible actuar d'una altra manera. D'altra banda, ningú coneixia els fets tret de mi. Aquella mort era un dels innumbrables episodis de la guerra civil; en el decurs general dels esdeveniments de l'època podia considerar-se un detall insignificant, sobretot perquè, durant els escassos minuts i segons que el van precedir, el re-

sultat ens concernia únicament a nosaltres dos: l'estrany i jo. Quan va acabar, em vaig quedar sol. No hi va intervenir ningú més.

No podria descriure amb exactitud què era el que havia succeït abans, perquè tot passava dins d'uns contorns confusos i inestables, com a gairebé tots els combats de qualsevol guerra, en què els participants ni s'imaginen el que s'esdevé en realitat. Era estiu, érem al sud de Rússia; feia quatre dies que les tropes marxaven sense descans i en desordre sota el foc d'artilleria, alhora que participaven en combats esporàdics. Havia perdut totalment la noció del temps, ni tan sols hauria pogut dir on em trobava exactament en aquell moment. L'única cosa que recordo són les sensacions que experimentava i que hauria pogut sentir en altres circumstàncies: la fam, la set i un esgotament aclaparador; feia dues nits que no dormia. La xafogor era intensa, a l'aire flotava una lleugera flaire de fum; feia una hora que havíem deixat enrere un bosc que cremava per un dels costats i, allà on no arribava la llum del sol, hi lliscava lentament una ombra immensa i grogosa. Em moria de ganes de dormir; em semblava que no hi podia haver felicitat més gran que aturar la marxa, deixar-me caure sobre l'herba pansida, quedar-m'hi adormit a l'instant i oblidar-me absolutament de tot. Però això era precisament el que no podia fer, així que continuava el meu camí a través de l'abrusadora i endormiscada boirina, i de tant en tant m'empassava

la saliva i em fregava els ulls inflats per la manca de son i per la xafogor. Recordo que travessàvem un bosquet quan em vaig recolzar contra un arbre durant un temps que em va semblar un segon i em vaig quedar adormit dret sota el so dels trets, al qual feia temps que m'havia acostumat. Quan vaig obrir els ulls, no tenia ningú al voltant. Vaig creuar el bosquet i vaig continuar pel camí en la direcció que suposava que havien pres els meus companys. Tot seguit em va atrapar un cosac que muntava un ràpid cavall bai, em va fer un senyal amb la mà i va cridar uns mots que no vaig entendre. Al cap d'una estona vaig tenir la sort de trobar una euga negra i magra; pel que semblava n'havien mort l'amo. Encara conservava la brida i la sella de cosac; mastegava l'herba i no parava d'espolsar la cua llarga i esclarissada. Tan bon punt vaig saltar sobre la sella, es va posar a córrer a tota brida.

Avançava per un camí desert i sinuós; de tant en tant alguna arbreda amagava el revolt següent. El sol era alt, el vent semblava que vibrés de la calor. Tot i que marxava a bon pas, encara tenia la sensació que el temps transcorria amb lentitud. Encara anhelava dormir per damunt de tot; aquest desig m'omplia el cos i la consciència fins a tal punt que qualsevol acció em semblava llarga i penosa malgrat que, naturalment, en realitat no ho era. Els combats havien acabat, hi havia calma al voltant; no es veia ni una ànima enlloc. Aleshores, en un revolt del camí que feia un gir de gairebé no-

ranta graus, el meu cavall es va desplomar en plena cursa. Vaig caure amb ell en un espai tou i fosc, perquè tenia els ulls tancats, però vaig ser a temps de treure la cama de l'estrep i gairebé en vaig sortir il·lès. La bala havia entrat per l'orella dreta de l'euga i li havia travessat el cap. Em vaig aixecar i, en girar-me, vaig veure un genet sobre un enorme cavall blanc que s'acostava amb un galop feixuc i lent, segons em va semblar. Vaig recordar que feia una estona que no tenia el fusell, segurament me l'havia deixat al bosc, quan m'havia quedat adormit. Però tenia el revòlver, que vaig treure amb dificultat de la funda nova i dura. Vaig estar-me quiet uns segons, amb l'arma a la mà; el silenci era tan absolut que vaig distingir amb claredat els cops rítmics de les peülles sobre el terra clivellat per la calor, els esbufecs del cavall i encara un altre so que em va semblar de picarols. Després vaig veure com el genet deixava anar les regnes i es recolzava a l'espatlla el fusell que fins a aquell moment havia tingut travessat sobre la sella. En aquell instant vaig disparar. El genet va romandre rígid un segon, però immediatament es va escórrer de la sella i va caure lentament a terra. Em vaig quedar immòbil al costat del meu cavall mort, durant dos o tres minuts. Encara tenia moltes ganes de dormir i em dominava l'esgotament. Però vaig aconseguir apartar de la ment la incertesa del que m'esperava i la por de no seguir viu gaire més temps, i, en definitiva, mogut pel desig irresistible de veure

qui havia matat, em vaig decidir a moure'm i acostar-me al genet caigut. Mai cap distància m'havia resultat tan difícil de recórrer com els cinquanta metres escassos que em separaven d'ell; tot i així vaig avançar a poc a poc per la terra clivellada i ardent. Finalment vaig ser al seu costat. Sobre el camí polsegós, jeia un home d'uns vint-i-dos o vint-i-tres anys; la gorra li havia sortit volant i tenia el cap, de cabells rossos, de costat. Era un jove força ben plantat. Em vaig ajupir i vaig veure que estava agonitzant; unes bombolles d'escuma rosada li brollaven i esclataven als llavis. Va obrir els ulls, amb la mirada tèrbola, i, sense dir res, els va tornar a tancar. Em vaig quedar ajupit al seu costat i vaig observar el seu rostre mentre continuava estrenyent el revòlver que ja no necessitava amb els dits balbs. De sobte una ràfega lleugera de vent càlid em va acostar el trot d'uns cavalls gairebé imperceptible en la distància. Aleshores vaig recordar el perill que m'amenaçava. El cavall blanc del moribund, amb les orelles dretes en senyal d'alerta, esperava a uns passos d'ell. Era un enorme semental molt ben cuidat i net, amb el llom entre-suat. Destacava per una agilitat excepcional i per la paciència; uns dies abans d'abandonar Rússia el vaig vendre a un colon alemany que, a canvi, em va proporcionar provisions en abundància i em va pagar una suma important de diners en una moneda sense valor. El revòlver amb què havia disparat —un magnífic Parabellum— el vaig llançar

al mar, de manera que d'aquell fet només me'n va quedar un record penós que em va perseguir arreu on em portava el destí. Tanmateix, a mesura que passava el temps, el record es va anar esvaint i finalment gairebé va perdre el seu caràcter primigeni de remordiment intens i irreparable. No obstant això, mai vaig aconseguir oblidar-lo del tot. Moltes vegades —ja fos estiu o hivern, ja fos a la vora del mar o a l'interior del continent europeu— tancava els ulls sense pensar en res en especial i, de sobte, des del més pregon de la meva memòria, ressorgia aquella jornada asfixiant al sud de Rússia, i totes les sensacions d'aquell moment tornaven amb la força original. Tornava a observar la immensa ombra d'un gris rosat que emanava de l'incendi forestal, sentia l'espetec dels troncs i de les branques que cremaven, tornava a sentir el cansament indeleble i aclaparador, i el desig gairebé insuperable de dormir, notava la implacable resplendor del sol, la xafogor que feia vibrar l'aire i, finalment, m'envaïa el record mut dels dits de la meva mà dreta que es tancaven aferrant el revòlver, el tacte de la culata aspra, que semblava haver quedat imprès per sempre a la meva pell, la lleugera oscil·lació del punt de mira negre davant del meu ull dret... i, després, el cap ros que jeia sobre el camí gris i polsegós, el rostre transfigurat per la imminència de la mort, aquella mateixa mort que uns segons abans jo havia invocat des d'un futur incert.

Quan això passava jo tenia setze anys, de manera que l'assassinat va succeir al principi de la meua vida adulta i no m'estranyaria que hagués deixat una empremta involuntària en tot el que he conegut i vist des d'aleshores. En qualsevol cas, les circumstàncies que van acompanyar aquest fet i tot el que hi estava relacionat van adquirir una claredat especial molts anys més tard a París. Tot plegat va passar perquè em va caure a les mans un volum de relats escrits per un autor anglès de qui no havia sentit parlar fins aleshores. El llibre portava per títol *Vindré demà* (*I'll Come Tomorrow*), com el primer relat, i incloïa dos relats més, «Els carpins vermells» i «L'aventura a l'estepa» («The Adventure in the Steppe»). Estava molt ben escrit, eren especialment magnífics el ritme àgil de la narració i una manera poc comuna de veure les coses. Ni «Vindré demà» ni «Els carpins vermells» em van despertar cap interès especial, diferent del que experimentaria un lector qualsevol. «Vindré demà» narrava amb ironia la història d'una esposa infidel, el fracàs de l'engany i els malentesos que en van sorgir. «Els carpins vermells», l'acció del qual passava a Nova York, transcrivía el diàleg entre un home i una dona i descrivia una melodia musical; la minyona havia oblidat una petita peixera sobre la calefacció i a causa de l'escalfor de l'aigua els peixos saltaven fora de la peixera i xocaven contra l'estora, on morien, però l'home i la dona no se'n adonaven perquè ella estava ocupada tocant el piano i ell

escoltant la seva interpretació. L'interès del relat consistia en la introducció de la melodia musical com un comentari sentimental i irrefutable de la història i la intervenció involuntària aquí dels carpins vermells, que es recargolaven sobre l'estora.

El relat que em va sorprendre més va ser el tercer, «L'aventura a l'estepa». Portava com a epígraf una citació d'Edgar Allan Poe: «*Beneath me lay my corpse, with the arrow in my temple*»¹. Només la citació ja hauria estat prou per cridar-me l'atenció. Però em resultava impossible transmetre els sentiments que s'anaven apoderant de mi a mesura que avançava en la lectura. Narrava un episodi bèl·lic, però en cap moment mencionava el país on transcorria l'acció ni la nacionalitat dels protagonistes, si bé el títol, «L'aventura a l'estepa», indicava que havia de ser a Rússia. El relat feia així:

El millor cavall que he tingut mai va ser un sentimental de mitja sang, de pelatge blanc i ben gran, que destacava especialment per un trot ample i àgil. Era un animal tan excepcional que m'agradava comparar-lo amb un dels cavalls que surten a l'Apocalipsi. Aquesta semblança, a més, estava subratllada pel fet que precisament jo anava dalt d'aquest cavall al galop a l'encontre de la meua pròpia mort per una terra calcinada, un dels estius més calorosos que he conegut mai.

En aquest relat vaig trobar una reconstrucció exacta del que jo mateix havia viscut en els temps

---

1 Als meus peus jeia el meu cadàver amb una fletxa clavada a la templa.

allunyats de la guerra civil a Rússia, i la descripció d'aquells dies insuportables de calor durant els quals es van lliurar els combats més llargs i cruents. Finalment, vaig arribar a les darreres pàgines del relat, que vaig llegir contenint la respiració. Hi sortien la meua euga negra i el revolt del camí on va caure morta. El protagonista del relat estava convençut que el genet que havia caigut amb el cavall estava greument ferit, o mort, ja que ell havia disparat dues vegades i totes dues li havia semblat que encertava el blanc. No entenc per què jo no més havia sentit un tret únic.

Però no estava mort, ni tan sols ferit —continuava l'autor— perquè vaig veure que es posava dret; sota l'enlluernadora llum del sol vaig adonar-me, o això em va semblar, del reflex fosc d'un revòlver a la seva mà. No tenia cap fusell, d'això n'estic segur.

El semental blanc continuava la seva feixuga cursa, s'acostava al lloc on, immòbil d'una manera incomprendible, escrivia l'autor, potser paralytitzat per la por, el desconegut seguia dempeus amb el revòlver a la mà. Llavors, el genet va contenir el pas frenètic del cavall i es va dur el fusell a l'espatlla, però de sobte, sense haver sentit el tret, va sentir un dolor atroç i imprecís i una foscor càlida li va cobrir els ulls. Al cap d'una estona va recobrar el coneixement un minut breu i febril, i aleshores va sentir unes passes que s'acostaven a poc a poc, però de seguida tot va tornar a enfonsar-se en el no-res. Una mica més tard, mentre delirava a les

portes de la mort, va percebre de manera confusa que hi havia una persona al seu costat.

Vaig fer un esforç sobrehumà per obrir els ulls i veure, finalment, la meua mort. Havia vist tantes vegades el seu terrible rostre inexorable en somnis que no podia equivocar-me, identificaria sempre aquells trets, que coneixia fins a l'últim detall. En canvi, amb sorpresa, sobre meu vaig entreveure el rostre completament desconegut d'un jove pàllid, amb uns ulls distants i plens de son, o això em va semblar. Era un noieta, no devia tenir més de catorze o quinze anys, la fesomia corrent i poc agraciada no expressava res més que un cansament manifest. Va continuar dret uns segons més, seguidament va tornar el revòlver a la funda i es va allunyar. Quan vaig tornar a obrir els ulls i amb un darrer esforç vaig girar el cap per mirar-lo, estava muntant el meu cavall. Després vaig tornar a perdre la consciència i només la vaig recobrar molts dies després a l'hospital. La bala del revòlver m'havia traspassat el pit només mig centímetre per damunt del cor. El meu cavall apocalíptic no havia aconseguit portar-me fins a la mort mateixa. Tot i que crec que m'hi vaig quedar a unes passes, i el cavall va seguir el camí, encara que amb un altre genet. Com m'agradaria saber on, quan i com van trobar la mort tots dos i si aquell noieta va fer servir el revòlver per disparar al seu espectre. D'altra banda, no crec que fos un bon tirador, no tenia aspecte de ser-ho; el fet que m'hagués disparat a mi era més aviat fruit de la casualitat, però, naturalment, jo seria l'últim a retreure-li-ho. Sobretot perquè em penso que segurament

ja fa temps que deu ser mort i s'ha esvaït en el no-res damunt d'un cavall blanc, com l'última visió d'aquesta aventura a l'estepa.

No tenia cap mena de dubte que l'autor del relat era aquell individu pàl·lid i desconegut a qui havia disparat. Una concatenació simple de coincidències no podia explicar de cap de les maneres la similitud absoluta dels fets i detalls tan concrets com el pelatge i l'aspecte dels cavalls. Vaig mirar un altre cop la portada: «*I'll Come Tomorrow by Aleksandr Wolf*». Per descomptat, podia tractar-se d'un pseudònim. Però això no em va aturar; desitjava conèixer immediatament aquest individu. El fet que es tractés d'un escriptor anglès també em resultava sorprenent. Tot i que Aleksandr Wolf podia ben bé ser paísà meu i conèixer la llengua anglesa fins al punt de no necessitar l'ajuda de cap traductor; era l'explicació més plausible. En qualsevol cas, em vaig proposar aclarir-ho, costés el que costés, perquè em sentia lligat a aquell individu, a qui no coneixia de res però el record del qual m'havia acompanyat íntimament tota la vida. I, a jutjar pel relat, ell devia sentir per mi un interès semblant; el relat revelava que aquella «aventura a l'estepa» havia jugat un paper important en la seva existència, que fins i tot l'havia marcat més que a mi, malgrat que la seva ombra ja difuminada també havia enfosquit el meu destí durant molts anys.

Li vaig escriure una carta a l'adreça de l'editorial londinenca que havia publicat el llibre. Ex-

posava els fets que Wolf desconeixia i li demanava que m'indiqués on i quan ens podíem veure, en cas que, naturalment, aquesta trobada l'interessés tant com a mi. Va passar un mes, i no hi va haver resposta. Potser havia llençat la carta a la papetera sense llegir-la, pensant que era d'una admiradora del seu talent que li demanava una fotografia amb l'autògraf i que desitjava conèixer la seva opinió sobre una novel·la que li enviaria a correu seguit o li llegiria personalment tan bon punt Wolf li respongués. Fins a cert punt això semblava el més probable precisament perquè, malgrat l'indubtable i veritable art amb què estava escrit, el llibre posseïa un atractiu especial per a les dones. Fos com fos, no vaig rebre cap resposta.

Exactament al cap de dues setmanes se'm va presentar l'oportunitat de viatjar a Londres per fer un breu reportatge. Hi vaig passar tres dies i vaig aprofitar l'ocasió per fer una visita a l'editorial que havia publicat el llibre d'Aleksandr Wolf. Em va rebre el director. Era un home gros d'uns cinquanta anys, amb un aspecte mig de banquer mig de professor. Parlava el francès amb fluïdesa. Li vaig exposar el motiu de la meva visita en poques paraules i li vaig explicar que havia llegit «L'aventura a l'estepa» i les raons per les quals m'havia interessat el relat.

—M'agradaria saber si el senyor Wolf ha rebut la meva carta.

—El senyor Wolf no és a Londres ara mateix —va dir el director—, i per desgràcia en aquest moment no m'és possible posar-me en contacte amb ell.

—Això comença a semblar una novel·la policíaca —vaig dir sense dissimular la meva decepció—. No li vull fer perdre el temps i li presento els meus respectes. Puc comptar que quan es posi en contacte amb el senyor Wolf, si ho fa alguna vegada, li parli de la meva carta?

—Estigui tranquil —em va respondre a correu—. Però m'agradaria afegir una cosa fonamental. Entenc que el seu interès per la persona del senyor Wolf té un caràcter completament desinteressat. Per això he de dir-li que el senyor Wolf no pot ser la persona que vostè pensa.

—Fins a aquest moment estava segur de tot el contrari.

—No, no —va continuar—. Si no ho he entès malament, es tracta d'un paísà seu, no és així?

—Seria el més probable.

—En aquest cas, és absolutament impossible. El senyor Wolf és anglès, fa anys que el conec i en puc donar fe. A més, no ha sortit mai d'Anglaterra més de dues o tres setmanes seguides, sovint per anar a França o a Itàlia. No ha anat més lluny, ho sé del cert.

—És a dir, no és més que un malentès, tot i que em sorprèn.